

Protocol Dyslexie

Olympus College 2019-2020

Inhoud

Inleiding	3
Definitie	3
Protocol dyslexie	4
Faciliteiten en extra middelen	5
Bijlage 1 Protocol ClaroRead	6
Bijlage 2 Dyslexiepas	7
Bijlage 3 Richtlijnen dyslexie	8
Bijlage 4 Procedure aanvraag (voor)onderzoek dyslexie	10

Inleiding

Het Olympus College wil dyslectische leerlingen zo goed mogelijk begeleiden. Het doel daarbij is dat deze leerlingen optimaal functioneren op hun eigen cognitieve niveau. De begeleiding van deze leerlingen is gericht op het zelfstandig kunnen benutten van hun capaciteiten. Wij zetten extra in op taalbeleid en ondersteuning van dyslectische leerlingen. Deze ondersteuning is gericht op het zelfoplossend vermogen van leerlingen. Middels begeleiding van docenten, de remedial teacher en de hulpmiddelen die wij kunnen bieden, hopen wij dat leerlingen beter met hun dyslexie om kunnen gaan.

Definitie

In Nederland worden overwegend twee definities van dyslexie gehanteerd, de definitie van de Stichting Dyslexie Nederland (SDN, 2008) en de definitie uit het *Protocol Dyslexie Diagnostiek & Behandeling* (Blomert, 2006):

'Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau' (Stichting Dyslexie Nederland, 2008, p. 11).

'Dyslexie is een specifieke lees- en spellingstoornis met een neurobiologische basis, die wordt veroorzaakt door cognitieve verwerkingsstoornissen op het raakvlak van fonologische en orthografische taalverwerking. Deze specifieke taalverwerkingsproblemen wijken proportioneel af van het overige cognitieve, en m.n. taalverwerkingsprofiel en leiden tot een ernstig probleem met het lezen en spellen van woorden ondanks regelmatig onderwijs. Dit specifieke lees- en spellingprobleem beperkt in ernstige mate een normale educatieve ontwikkeling, die op grond van de overige cognitieve vaardigheden geïndiceerd zou zijn' (Blomert, 2006, p. 5).

Protocol Dyslexie

Om goede hulp te kunnen bieden aan leerlingen met lees- en schrijfproblemen, is het noodzakelijk dat de begeleiding door het hele team onderkend en ondersteund wordt. Regelmatig contact tussen vakdocenten, mentoren, leerlingen, remedial teacher en ouders is hiervoor nodig.

Het Olympus College hanteert het volgende protocol:

1. Bij de start van leerjaar 1 is er van elke dyslectische leerling een dyslexieverklaring beschikbaar bij de administratie. De administratie geeft de verklaring door aan de remedial teacher en de afdelingscoördinator.
2. Op basis van de Cito-VAS-toets in leerjaar 1 én dossieronderzoek door de remedial teacher, kan een leerling in aanmerking komen voor een verkort vooronderzoek dyslexie. Hierop volgend kan een vooronderzoek dyslexie gedaan worden. Op basis van een vooronderzoek dyslexie kan een leerling worden doorverwezen voor een volledig dyslexieonderzoek. Hiervoor wordt een eigen bijdrage van €200,- van de ouders gevraagd.
3. Leerlingen met een dyslexieverklaring vullen aan het begin van het schooljaar samen met de remedial teacher een dyslexiepas in, waarop staat van welke faciliteiten de betreffende leerling gebruik wil maken. De leerling legt de dyslexiepas tijdens de les op zijn tafel of op de tafel van de docent.
4. Leerlingen met een dyslexieverklaring hebben wettelijk recht op extra tijd bij toetsen. De toetsen worden aangeleverd in lettertype Arial 12.
5. Docenten tellen spellingsfouten van dyslectische leerlingen niet mee tenzij het expliciet een spellingstoets betreft. Dan kunnen er afspraken gemaakt worden over het aanrekenen van spellingsfouten.
6. Het Olympus College biedt acht kwartalen begeleiding die naar eigen inzicht kunnen worden ingezet. Deze begeleiding wordt verzorgd door een remedial teacher.
7. De remedial teacher is verantwoordelijk voor de remediërende begeleiding in de basisondersteuning. De remedial teacher werkt met doelstellingen die in een handelingsplan zijn opgenomen. Dit handelingsplan heeft zij samen met de leerling opgesteld.
8. Leerlingen die ClaroRead (zie bijlage 1) willen gebruiken tijdens toetsen, moeten eerst instructie hebben gekregen van de remedial teacher.
9. Leerlingen die geen gebruik maken van de begeleiding komen in principe niet in aanmerking voor extra middelen, tenzij de afdelingsleider anders beslist.
10. De vakdocent is op de hoogte van de richtlijnen dyslexie (zie bijlage 3) en past deze toe in zijn les.
11. De remedial teacher onderhoudt het contact met de mentor door hem te informeren over de voortgang van de leerling. Voor elke rapportvergadering zet de remedial teacher een het handelingsplan met evaluatie in Magister. Indien daar aanleiding toe is, informeert de mentor de docenten op de rapportvergaderingen. De remedial teacher informeert de ouders van de leerlingen die begeleiding ontvangen (hebben) in principe twee keer per jaar (januari en juni).

Faciliteiten en extra middelen

1. Extra middelen en faciliteiten kunnen geboden worden op grond van aanbevelingen die terug te vinden zijn in de dyslexieverklaring.
2. **Digitale ondersteuning:**
  - a. Er bestaat de mogelijkheid om ICT-middelen in te zetten. Wat en hoe wordt bepaald door de informatie uit de dyslexieverklaring. Het advies van de remedial teacher en de mogelijkheden binnen school spelen daarbij een belangrijke rol. De eindverantwoordelijkheid ligt bij de ouders en de leerling.
  - b. De remedial teacher kan bij aanhoudende problematiek van de leerling, ouders adviseren om ICT-middelen te gebruiken.¹
3. De afdelingscoördinator inventariseert bij leerlingen aan het begin van het voorexamenjaar (mavo 3, havo 4, vwo 4 en vwo 5) welke extra middelen ze gebruiken en/of nodig hebben gedurende het eindexamentraject. De afdelingscoördinator stemt dit af met de remedial teacher en informeert de secretaris van het eindexamen.
4. Op het eindexamen mag digitale software ingezet worden, mits er voldoende oefening heeft plaatsgevonden en de remedial teacher toestemming geeft.
5. Bij hardnekkige problematiek en voortdurende onvoldoende resultaten kan de afdelingsleider passende maatregelen nemen. Dit geldt voor alle leerjaren.
6. Bij stagnatie van het leerproces en onvoldoende resultaten wordt een leerling met dyslexie besproken bij rapportvergaderingen en/of teamvergaderingen.

---

¹ Zie bijlage 1

Bijlage 1: Protocol voor het gebruik van ClaroRead

Het programma ClaroRead kan zowel compenserend als remediërend worden ingezet. De remedial teacher is geschoold in het gebruik van dit programma.

ClaroRead spreekt diverse talen waaronder Nederlands, Engels, Duits en Frans. Teksten worden voorgelezen terwijl de leerling kan meelesen.

Het is mogelijk om digitale schoolboeken aangeleverd door 'Dedicon' (www.dedicon.nl) als bestand te importeren.

ClaroRead beschikt over een module om tekst-pdf bestanden te lezen mét meeleescursor.

Het gebruik van dit programma bevordert met name de snelheid van het technisch lezen.

Het gebruik van ClaroRead wordt alleen onder de volgende voorwaarden toegestaan:

- Op de dyslexieverklaring van de leerling wordt aangegeven dat deze leerling gebaat is bij het gebruik van ClaroRead of een ander spraak- taalprogramma. Uitsluitend met instemming van de RT'er wordt vervolgens toestemming gegeven voor het gebruik van ClaroRead.
- De RT'er van de school raadt tijdens de begeleiding van de leerling aan om het programma te gebruiken.
- De leerling heeft uitleg over het programma gekregen en voldoende geoefend. Deze uitleg is tijdens de begeleiding van de leerling door een RT'er gegeven. Uit de begeleiding is gebleken dat het gebruik van een spraak- naar taalprogramma bijdraagt aan de op zijn/haar niveau te leveren prestatie.

Punten aangaande het gebruik van ClaroRead:

- Het gebruik van ClaroRead kan alleen worden gegarandeerd tijdens de toetsweek en tijdens het Centraal Eindexamen.
- Wanneer een leerling tijdens een andere toets gebruik wil maken van het programma, kan dit alleen na overleg met de betrokken docenten, de mentor en afdelingsleider van de leerling.
- Leerlingen mogen na overleg met de afdelingsleider gebruik maken van een door henzelf aangeschaft programma.
- Mocht een leerling misbruik maken van de digitale mogelijkheden tijdens een toets, dan vervalt elk recht van de leerling om toekomstige toetsen, inclusief het Centraal Eindexamen, met ClaroRead te maken.

Procedure toetsing met ClaroRead:

- De RT'er zorgt voor de administratieve afwikkeling wat betreft de ET-lijst en wikkels.
- Vakdocenten mailen de digitale toets naar de afdelingscoördinator.
- De afdelingscoördinator plaatst de toets op een usb-stick die deze vervolgens inlevert bij de roostermaker.
- De laptops en koptelefoons worden door de roostermaker klaargezet in het extra tijdlokaal.
- De afdelingscoördinator checkt of alle benodigdheden voor het gebruik van het programma in het extra tijdlokaal aanwezig zijn.
- De surveillant houdt toezicht bij afname van de toets en helpt bij problemen. Er is altijd een reservelaptop aanwezig en er is een papieren versie van de toets aanwezig voor de leerling.
- De surveillant neemt het gemaakte werk en de usb-stick in en dit wordt ingeleverd bij de afdelingscoördinator.
- De afdelingscoördinator zorgt ervoor dat het gemaakte werk wordt ingeleverd bij de vakdocent en bewaart de usb-stick.

Bijlage 2: dyslexiepas

<h3>Dyslexiepas</h3>	
Naam leerling:	
 Verantwoordelijkheid leerling:	
<ul style="list-style-type: none"> • Ik leg de dyslexiepas duidelijk zichtbaar op tafel. • Ik neem, indien nodig, initiatief om voornoemde faciliteiten te bespreken met de docent. • Ik schrijf een D boven mijn toetsen.	
<p>Bij problemen met navolging van de rechten en/of plichten vermeld op deze kaart, dit melden bij de mentor.</p>	

Voor deze leerling gelden de volgende faciliteiten:
<ul style="list-style-type: none">
• Extra tijd 20% bij alle toetsen. Indien dit niet mogelijk is, wordt vooraf aangegeven welke opgaven weggelaten worden.
• Toetsen in lettertype Arial 12.
• Bij de talen wordt de leerling vooraf door de docent ingelicht over het aanrekenen van spelfouten.
• Bij vakken buiten de talen worden spelfouten en zwakke formuleringen niet aangerekend of mondeling gecheckt.
Indien mogelijk kan maatwerk geboden worden d.m.v. onderstaande faciliteiten:
<ul style="list-style-type: none">
☐ In overleg met de docent mogelijkheid tot (gedeeltelijke mondelinge) herkansing van onvoldoende proefwerken bij talen.
☐ Gelegenheid tot voorbereiden van leesbeurten of bordschrijfbeurten.
☐ Gebruik van laptop uitsluitend voor leesbaarheid.
☐ Gebruik van software uitsluitend voor de functie van voorlezen.
☐ Gebruik rekenmachine.

Bijlage 3: richtlijnen dyslexie

1. Signaleren van lees- en schrijfproblemen

Een leerling met lees- en schrijfproblemen zal niet onmiddellijk als zodanig opvallen, omdat hij vaak in het verleden al manieren heeft ontwikkeld om zijn probleem te verbloemen. Echter, na enige tijd zal blijken dat lezen en/of spelling deze leerling voor een zware taak stelt. Hij zal er veel moeite en tijd voor moeten reserveren en het resultaat zal toch vaak teleurstellend zijn.

De problemen doen zich meestal op verschillende leergebieden. Bijvoorbeeld:

- * klank - tekenkoppeling (bijv. ou/au, eu/ui)
- * spelling algemeen (bijv. -d/-t)
- * woordjes in de vreemde talen
- * formules bij wis-, natuur-, scheikunde etc.
- * topografie

Dit kan de indruk wekken dat de leerling zich niet voldoende inzet: "*Woordjes leren kan toch iedereen!*"

2. Omgaan met lees- en schrijfproblemen

Vooropgesteld moet worden dat er bij verschillende leerlingen sprake kan zijn van zeer diverse problematiek. Eén vaste benaderingswijze voor leerlingen met lees- en schrijfproblemen bestaat niet. Bij iedere individuele leerling moet dan ook bekeken worden in hoeverre hij gebaat is bij onderstaande methoden.

a. Aanbieden van nieuwe stof

Om nieuwe stof te kunnen begrijpen, moet meestal een beroep worden gedaan op eerder opgedane kennis. Veel leerlingen roepen deze spontaan uit het geheugen op, maar voor leerlingen met lees- en spellingproblemen geldt dit lang niet altijd. Een **korte klassikale bespreking** om de noodzakelijke vroeger verworven kennis op te roepen, helpt deze leerlingen.

Blijkt de beheersing van de leerstof onvoldoende, dan moet deze herhaald worden, eventueel met de remedial teacher.

b. Regels en toepassingen

Leerlingen met lees- en schrijfproblemen hebben vaak moeite met het zich eigen maken van (grammaticale) regels. Een teveel aan regels (inclusief de nodige "uitzonderingen") helpt deze leerling van de wal in de sloot: hij kan ze niet allemaal uit elkaar houden en toepassen.

Deze leerlingen hebben veel baat bij het **visualiseren en vereenvoudigen** van regels. Het is voor hen van belang dat regels "**gebruiksregels**" zijn, zodat zij in de praktijk merken er profijt van te hebben.

c. Mondelinge en schriftelijke overhoringen

Leerstof beheersen en kunnen opschrijven zijn vaak twee verschillende zaken voor leerlingen met lees- en schrijfproblemen. Vaak kan deze leerling er wel mondeling blijk van geven de stof te beheersen, maar kan hij het niet foutloos op papier krijgen. Door deze leerling i.p.v. schriftelijk te toetsen mondeling te overhoren met het bieden van herkansingen bij foute antwoorden, vergroot je zijn motivatie en is vooruitgang in de resultaten sneller te behalen.

d. Leesbeurten

Wanneer het de gewoonte is leesbeurten te geven, overleg dan met deze leerling wat hij wil: overgeslagen worden of een dag van te voren op krijgen welk stuk hij moet lezen. Probeer frustrerende ervaringen te vermijden. Ook hier geldt: **succeservaringen** versterken het zelfvertrouwen. Dit geldt zeker voor de vreemde talen. Laat de leerling de uitspraak van de vreemde taal thuis oefenen met auditief of digitaal opgenomen lesmateriaal.

e. Extra tijd

Leerlingen met lees- en schrijfproblemen hebben vaak extra tijd nodig om een opdracht of tekst te lezen, of om hun werk op te schrijven. Wanneer hun deze **extra tijd** geboden wordt (of een verminderd aantal opgaven in dezelfde tijd), betekent dat ook dat de spanning verminderd wordt. Een heldere lay-out van de opdrachten op papier is voor deze leerlingen noodzaak.

f. Dictaat

Leerlingen met schrijfproblemen kunnen een dictaat veelal niet bijhouden. Door de snelheid waarmee een dictaat gemaakt moet worden, maken zij veel fouten en als hun handschrift ook nog slecht is, is een dictaat onbruikbaar. Bovendien krijgen zij van een aantal woorden steeds hun eigen foutieve woordbeeld voor zich.

Beter is het **geen dictaat** te geven, of als het niet anders kan, de leerling een kopie van het dictaat te geven. Laat hem wel meeschrijven, maar geef hem **adviezen** waardoor hij kan leren een dictaat te maken: laat lidwoorden weg, luister naar de betekenis en maak er telegramstijl van.

h. ICT-middelen voor lezen en schrijven

In toenemende mate maken leerlingen gebruik van ICT-middelen. We gebruiken de middelen vooral voor compenserende en dispenserende doeleinden, maar kunnen ze ook remediërend inzetten.

Kenmerkend voor *remediërend gebruik* van ICT-middelen is dat de leerling oefent om de vaardigheid in het decoderen te verbeteren. Typerend voor *compenserend gebruik* is dat de leerling luistert naar het voorlezen en meeleeft met de tekst. Dat gebeurt bij voorkeur met een meeleescursor. (Het voorgelezen woord wordt gemarkeerd), waardoor gelijktijdige visuele en auditieve input mogelijk is. Typerend voor *dispenserend gebruik* is dat het lezen wordt vervangen: de leerling leest niet meer mee; hij luistert. Deze begeleidingsvorm wordt ingezet wanneer er sprake is van ernstige leesproblemen, waarbij zelfs langzaam meelesen onhaalbaar is.

Wees als vakdocent op de hoogte van de middelen die een leerling gebruikt. Laat je door de **leerling** goed **informer**. Dit helpt de leerling om beter om te gaan met zijn dyslexie en geeft je als vakdocent de mogelijkheid om de leerlingen te ondersteunen.

Deze aanwijzingen geven natuurlijk geen garantie voor succes, maar met de inzet van leerling, remedial teacher en leerkrachten en vooral een regelmatige uitwisseling van gegevens zal zeker een goede vooruitgang in de studieresultaten mogelijk zijn.

Samengevat:

- **tijdsdruk wegnemen: extra tijd geven of ingekorte opdrachten**
- **regels zo kort mogelijk samenvatten (schematisch – op het bord)**
- **mondeling overhoren i.p.v. schriftelijk waar dat mogelijk is**
- **spellingsfouten niet aanrekenen tenzij het een spellingtoets betreft**
- **geen (onvoorbereide) leesbeurten**
- **geef bij dictaten extra ondersteuning of alternatieven**

Procedure aanvraag (voor)onderzoek dyslexie

<p>1. De mentor kan een vooronderzoek dyslexie aanvragen middels de formulieren op de L-schijf (Docenten → Ondersteuning → Dyslexieprotocol). Voor leerlingen die in leerjaar 4/5/6 aangemeld worden, is er vooraf overleg met de RT'er.</p>
<p>2. De mentor vult de formulieren zo volledig mogelijk in, legt ze in het postvak van de RT'er en geeft indien nodig een mondelinge toelichting.</p>
<p>3. De RT'er beoordeelt de aanmeldingsformulieren en bepaalt of er een vooronderzoek wordt afgenomen. Na het vooronderzoek informeert de RT'er de mentor over de resultaten.</p>
<p>4. De mentor informeert de ouders. Als het advies van de RT'er een uitgebreid vervolgonderzoek is, dan meldt de mentor dat aan de ouders. Er wordt van hen een eigen bijdrage van € 200,- gevraagd.</p>
<p>5. Als ouders akkoord gaan met het advies tot vervolgonderzoek, dan stuurt de de RT'er aanvullende vragenlijsten naar de mentor en de ouders. Deze vragenlijsten worden ingevuld in het postvak van de RT'er gelegd. Zij zorgt dat het dossier opgestuurd wordt naar Quadraam Diagnostiek & Advies. Q D&A zal contact opnemen met ouders om afspraken te maken voor het onderzoek.</p>
<p>6. Q D&A stuurt een kopie van het onderzoeksverslag en de eventuele dyslexieverklaring naar school t.a.v. de RT'er.</p>
<p>7. De RT'er zorgt ervoor dat de dyslexieverklaring in Magister wordt gezet. Het onderzoeksverslag blijft bij de RT'ers in het archief.</p>

De formulieren genoemd bij punt 1 en 2 vindt u op de volgende pagina's

AANVRAAGFORMULIER

Vooronderzoek dyslexie

Naam:	Mentor:
Klas:	Datum:

Wat is de problematiek van de leerling?

Gegevens uit gesprekken met leerling, ouders en vakdocenten:

Wat wil de leerling bereiken?

Reeds ondernomen acties:

Voeg enkele geschreven producten van de leerling bij, waaruit het vermoeden van dyslexie blijkt!!!

GEGEVENS LEERLING T.B.V. ONDERZOEK DYSLEXIE

Naam :.....

Zijn er taalproblemen in de familie? ja
nee

Welke vakken vind je moeilijk?

.....
.....

Welke vakken vind je makkelijk?

.....
.....

Heb je voldoende tijd bij proefwerken? ja
nee

Hoeveel tijd besteed je gemiddeld per dag aan je huiswerk? .....

Hoe lang leer je ongeveer over 20 woordjes? .....

Hoeveel tijd besteed je aan lezen? ..... per week

Had je op de basisschool problemen met:

-lezen ja zo ja, in welke groep? .....
nee

-spelling ja zo ja, in welke groep? .....
nee

-rekenen ja zo ja, in welke groep? .....
nee

Heb je thuis of op school extra hulp gehad met:

-lezen ja zo ja, in welke groep?..... van ouder/ leerkracht/ speciale begeleider *
nee

-spelling ja zo ja, in welke groep?..... van ouder/ leerkracht/ speciale begeleider *
nee

-rekenen ja zo ja, in welke groep?..... van ouder/ leerkracht/ speciale begeleider *
nee

*omcirkelen

Als er handelingsplannen van de extra hulp zijn, deze graag meesturen!